

Таджикистан и Узбекистан, според литературни източници и фотоматериали от края на XIX и началото на XX век. Този ансамбъл свири на открито, обслужва ханските дворове и общонародните празненства, военни церемонии и народни зрелища и включва духови и ударни инструменти: *сурнай*, *карнай*, *нагора*, *дойра* (вид дайре). В Бухарския воснен оркестър от втората половина на XIX век според Крестовский, музикантите свирели първо на *карнаи*, после се включвали *сурнаите*, докато барабаните свирели постоянно. За репертоара дава сведения отново Эйхгорн, който записал няколко варианта на популярния *Персийски марш* (*Персийски марш* е съчинен от Йохан Щраус през 1864 г. във връзка с посещението на иранския шах Насирудин във Виена и вероятно мелодията е пренесена в Средна Азия от музиканти в свитата на шаха), известен и като “Бухарски” [Вызго, 1980:157-159, 163].

Липсват сведения за зурната в индийската музикална култура преди Ислямските времена (XI – XVII в. сл. н. е.). Според Закс обоят е внесен в Индия от Персия, като запазва персийското си име *surna* в Северна Индия, променено под влияние на санскритски в *sanayi*. Музиката на индийските зурни се свързва със сватби, обредни процесии и празници. Свирачите са високо платени професионалисти. Свирането е монопол на определни касти в Южна Индия [Sachs, 1978:230].

Фламандският художник Солвинг, описал и нарисувал индийските инструменти през XVIII в., сравнява *сурнай* с европейския обой, но писклив, пронизителен и с неприятен звук, подобен на вой на диви зверове. Свирачите на *сурнай* са представени негативно като хора с лош морал. *Сурнай*, фолклорен инструмент, се различава от класическия *шанай* по металния диск, който позволява тръстиковото езиче да бъде вкарано в устата на свирача. Изпълнителите на *сурнай* са главно просяци от областта Раджастан [Hardgrave & Slawek, 1988:78-79].

Шахнай навлиза късно, през XX век, в индийската класическа музика Хиндустани [Власва-Стойнова, 1997:150]. Преди това той е част от музиката на кралските дворове, усъвършенстван от поколения професионални музиканти барбери. Съществува музикантска етимология на инструмента: от емическото название на барберите – *пау* и титлата на владетеля *shah* [Ganguly, 1994:37-38].

Зурната в музикалната култура на Балканите

Зурната е позната в традиционната музикална култура на балканските народи. Именувана по един или друг начин, правена от различни материали и в различни размери, използвана в различни ситуации, зурната се среща в България, Турция, Гърция, Албания, бивша Югославия, Румъния. В бивша Югославия зурна, наричана *zurla*, *svirla*, *svirle*, *zurna*, се среща в Македония, Косово, Южна Сърбия, Босна и Херцеговина, Хърватска [Gojkovic, 1989:171; 180; 210-211]. За *surla* като един от румънските народни музикални инструменти пише Т. Александру. Тя се споменава в стари румънски хроники, а в съвременността се използва от “турско-татарски” музиканти в Добруджа [Alexandru, 1980:99].

Зурната в България има генетическа, структурна и функционална близост със сродните ѝ инструменти в Република Македония, Гърция и Турция. Затова акцентът в този раздел ще бъде поставен върху зурните на териториите на тези страни и главно – в географската област Македония.

Турската зурна е подобна на разпространената в Средния Изток и сред ислямските страни по Средиземноморието, но различна от европейските съответствия на зурната.